

Новий операційний дизайн ГКП: мета, механізм дії, очікувані результати

Михайло Ребрик

начальник управління монетарної політики
Департаменту монетарної політики та економічного
аналізу
Національного банку України

Київ, 29 березня 2023 року

Головне (1)

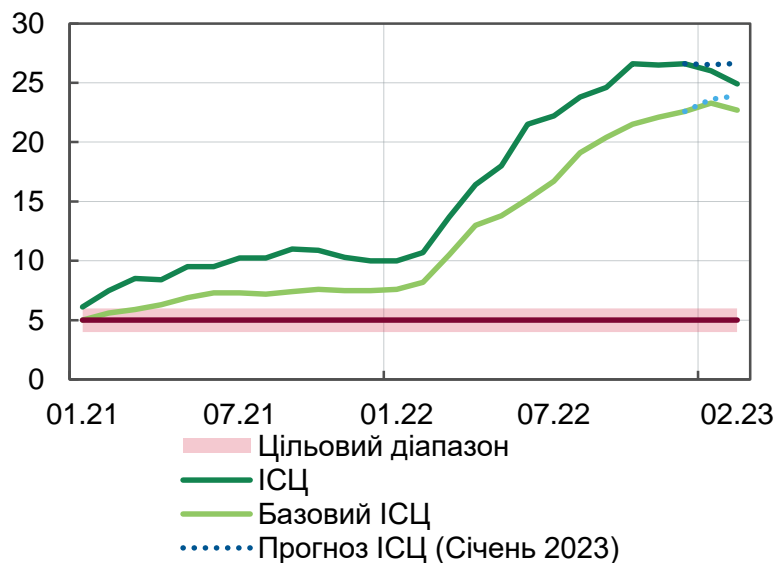
- **Триває прогрес у досягненні цілей та завдань НБУ...**
  - споживча інфляція знижується швидше, ніж передбачалося прогнозами НБУ
  - короткострокові інфляційні очікування демонструють ознаки покращення
  - збалансованість валютного ринку посилюється, а обсяг міжнародних резервів достатній для підтримки курсової стабільності
  - попередні заходи НБУ сприяли посиленню конкуренції банків за роздрібні депозити - зростання депозитних ставок знову прискорилося. Банки, які найактивніше підвищували ставки упродовж останніх місяців, змогли поліпшити строкову структури своєї депозитної бази
- **...водночас...**
  - інфляційний тиск та очікування залишаються підвищеними, зберігаються високі безпекові ризики
  - попри зростання, ставки за строковими депозитами в середньому залишаються все ще недостатньо привабливими з огляду на високий рівень поточної та очікуваної інфляції
  - у результаті населення в цілому надає перевагу збереженню коштів на поточних рахунках. Це генерує додаткові ризики для макрофінансової стабільності, особливо за умови подальшого пом'якшення адміністративних обмежень
- ...тож для забезпечення подальшого зниження інфляції, захисту гривневих заощаджень від інфляційного знецінення та підтримання курсової стабільності **Правління Національного банку вирішило залишити облікову ставку на рівні 25% і запровадити комплекс додаткових заходів для посилення конкуренції банків за строкові депозити населення**

Головне (2)

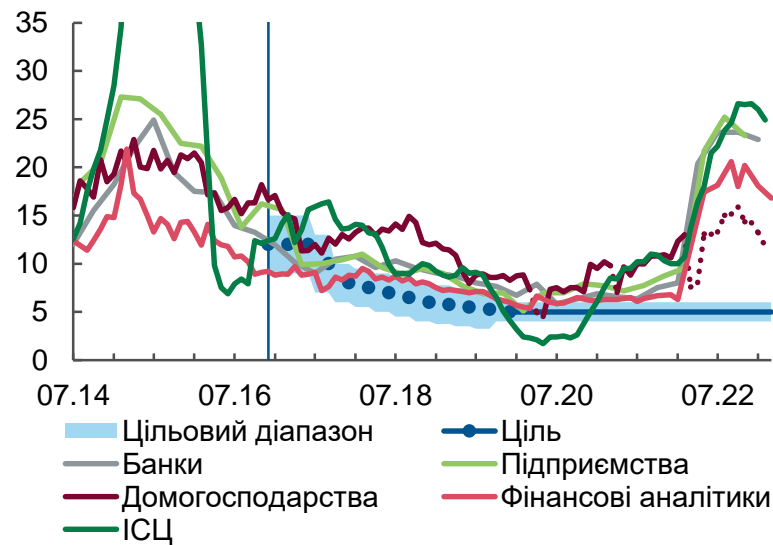
- **Правління Національного банку вирішило:**
  - з 07.04.2023 скоригувати операційний дизайн монетарної політики року шляхом:
    - запровадження тримісячного ДС під фіксовану ставку на рівні облікової ставки. Можливості банків розміщувати кошти в таких ДС залежатимуть від обсягів сформованих ними портфелів гривневих депозитів населення з початковим терміном розміщення від 3 місяців, а також від успішності нарощення таких портфелів
    - зниження ставки за депозитними сертифікатами овернайт до 20%
  - з 11 травня 2023 року поширювати пільгові нормативи формування банками обов'язкових резервів за строковими коштами на рахунках фізичних осіб у національній (0%) та іноземній валютах (10%) лише на депозити з початковим строком від 3 місяців.
- **Запроваджені заходи посилять ринкові стимули для залучення банками строкових депозитів населення у гривні, що знизить ризики для валютного ринку та міжнародних резервів на етапі пом'якшення валютних обмежень. Вони, зокрема, сприятимуть:**
  - подальшому зростанню процентних ставок за строковими депозитами, а відповідно – посиленню захисту гривневих заощаджень громадян від інфляційного знецінення
  - посиленню статусу облікової ставки як дієвого інструменту, який має значний вплив на стан грошово-кредитного ринку та бізнес-поведінку економічних агентів
  - розвитку культури заощаджень у гривні
  - пожвавленню активності банків на міжбанківському ринку
- **Національний банк і надалі забезпечуватиме необхідні монетарні умови для сталого зниження інфляції, поліпшення інфляційних очікувань та підтримки курсової стійкості.** Національний банк за необхідності коригуватиме монетарні умови, урахувавши баланс ризиків і зміни в макроекономічному прогнозі, з метою забезпечення цінової й курсової стабільності та одночасного формування передумов для поступового пом'якшення валютних обмежень

Інфляція почала знижуватися раніше і швидше, водночас ціновий тиск та інфляційні очікування залишаються підвищеними

Інфляція та інфляційна ціль, % р/р

Україна: ІСЦ, інфляційна ціль та інфляційні очікування на наступні 12 місяців*, %

* Пунктирні лінії – зміна методу опитування з віч-на-віч на телефонні інтерв'ю.

Джерело: НБУ, GfK Ukraine, Info Sapiens.

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

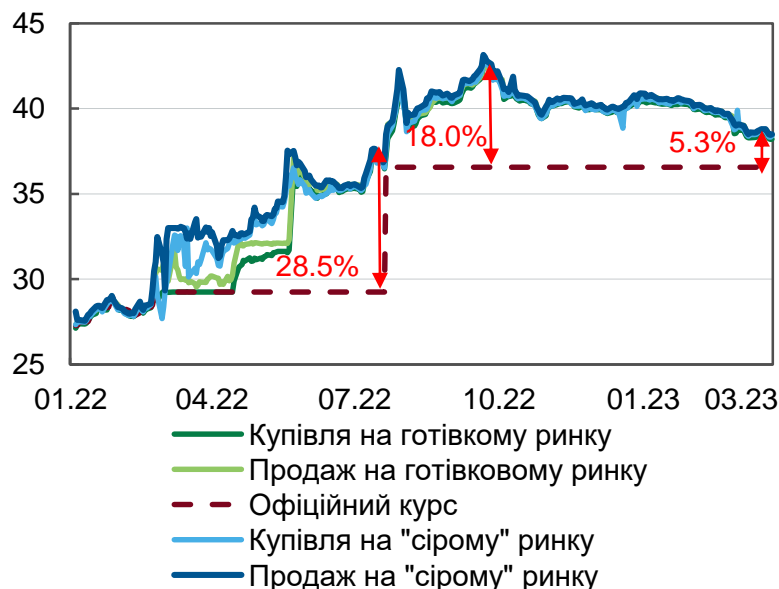
- Зниження інфляції розпочалося вже в січні, раніше, ніж очікував НБУ, зокрема завдяки кращій ситуації в енергетиці, теплій зимі, вжитим заходам НБУ та відсутності емісійного фінансування бюджету
- У лютому 2023 року сповільнення пришвидшилося – споживча інфляція знизилася до 24.9% р/р

Водночас

- Високий рівень невизначеності, пов'язаний з подальшим перебігом воєнних дій, зумовлює формування усе ще високих інфляційних та девальваційних очікувань. Через тривале перебування інфляції на високих рівнях зберігається загроза подальшого розбалансування очікувань
- Значним є й інфляційний тиск з боку країн–торговельних партнерів України, а банкрутства банків у США та Європі лише ускладнили завдання провідних центробанків із вгамування інфляції

Заходи НБУ сприяли відчутному поліпшенню ситуації на валютному ринку, утім ризики залишаються значними, передусім – через війну...

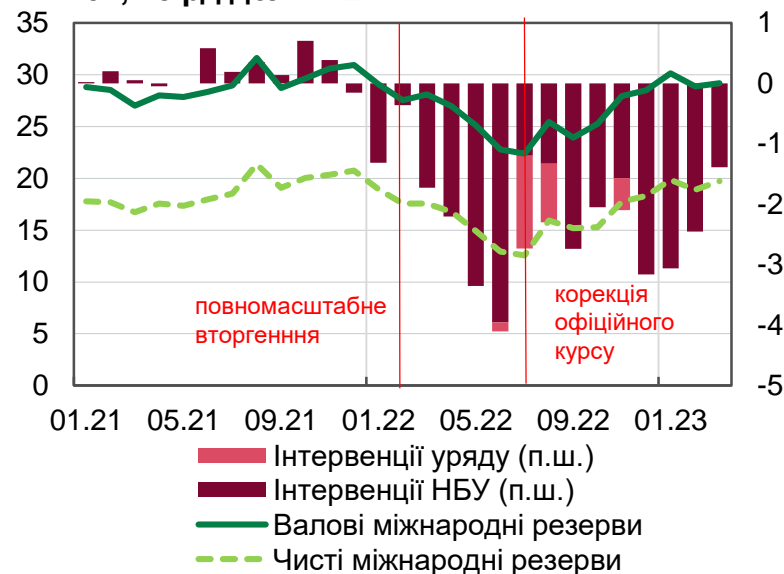
Обмінний курс USD/UAH*

* Останні дані за 24.03.2023.

Джерело: НБУ, відкриті джерела.

Міжнародні резерви та чисті валютні інтервенції НБУ*, млрд дол. США

* Останні дані за 27.03.2023.

Джерело: НБУ.

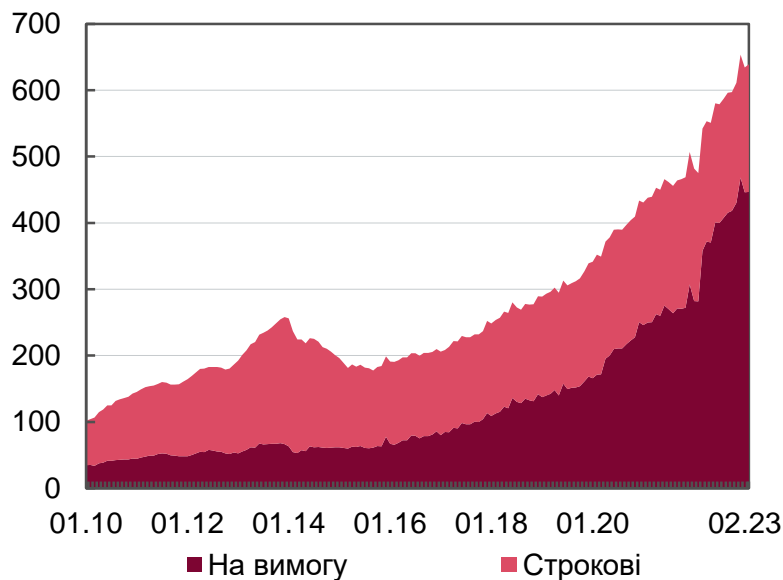
- Завдяки високій адаптивності економіки, ритмічному надходженню офіційного фінансування, а також заходам НБУ тиск на валютному ринку знизився
- Зокрема цьому сприяло утримання облікової ставки, підвищення ОР, корекція курсу, калібрування валютних обмежень, створення додаткових інструментів для захисту заощаджень, вербальні інтервенції
- Міжнародні резерви зросли до 28.9 млрд дол. США на 01 березня 2023 року, їх обсяг є достатньо комфортним та дає змогу НБУ впевнено балансувати валютний ринок

Водночас

- Попит на валюту залишається значним, а валютний ринок – залежним від інтервенцій НБУ
- Зберігаються ризики припинення роботи зернового коридору, яким постійно погрожує росія
- Залишається високою залежність від стабільності й ритмічності міжнародного фінансування

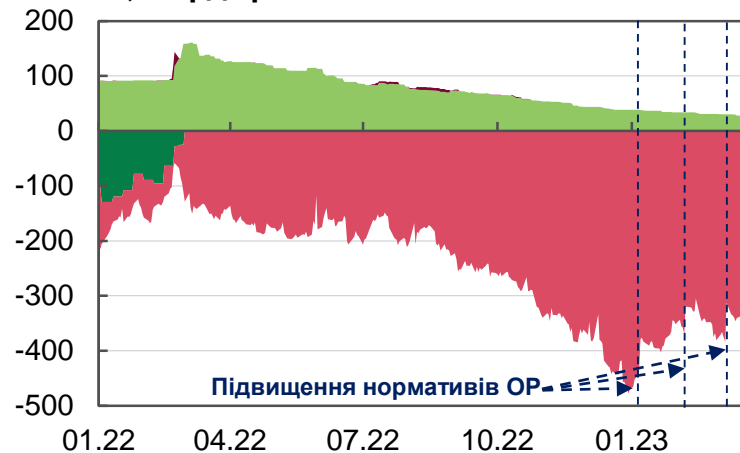
... надвисокі залишки коштів на поточних рахунках також генерують додаткові ризики для курсу та міжнародних резервів...

Депозити домогосподарств в національній валюті, млрд грн

Джерело: НБУ.

Баланс операцій з регулювання ліквідності банків*, млрд грн

■ Кредити крім овернайт ■ Кредити овернайт
■ ДС 14 днів ■ ДС овернайт

* За виключенням неплатоспроможних банків.
Останні дані за 27.03.2023.
Джерело: НБУ.

- Населення, з огляду на обмежену кількість привабливих альтернатив для заощаджень і мотиви перестороги, надає перевагу збереженню коштів на поточних рахунках. Станом на 01.03.23 на рахунках до запитання ДГ було накопичено ~ 447 млрд грн. коштів
- Ця проблема може поглибитися, адже протягом 2023 року дефіцит бюджету залишатиметься значним

...особливо на етапі переходу до поступового пом'якшення валютних обмежень та нормалізації курсової та монетарної політики

Тож НБУ вживає додаткових заходів для подальшого підвищення привабливості гривневих інструментів та зниження ризиків

Збереження облікової ставки на високому рівні (25%) з червня 2022

Суттєве підвищення нормативу обов'язкового резервування за коштами на вимогу та на поточних рахунках у національній та іноземній валютах

Пожвавлення внутрішнього боргового ринку завдяки надання банкам дозволу покривати частину обов'язкових резервів за рахунок бенчмарк-ОВДП

Можливість для банків розміщувати кошти в довгострокових (3-місячних) ДС за умови залучення ними строкових депозитів фізичних осіб

Стале зниження інфляції, поліпшення інфляційних очікувань та підтримка курсової стійкості за рахунок:

- сприяння подальшому підвищенню привабливості гривневих заощаджень
- мінімізації ризиків, що генерують значні залишки на поточних рахунках
- відмови від монетарного фінансування державного бюджету
- сприяння поживленню активності банків на міжбанківському ринку

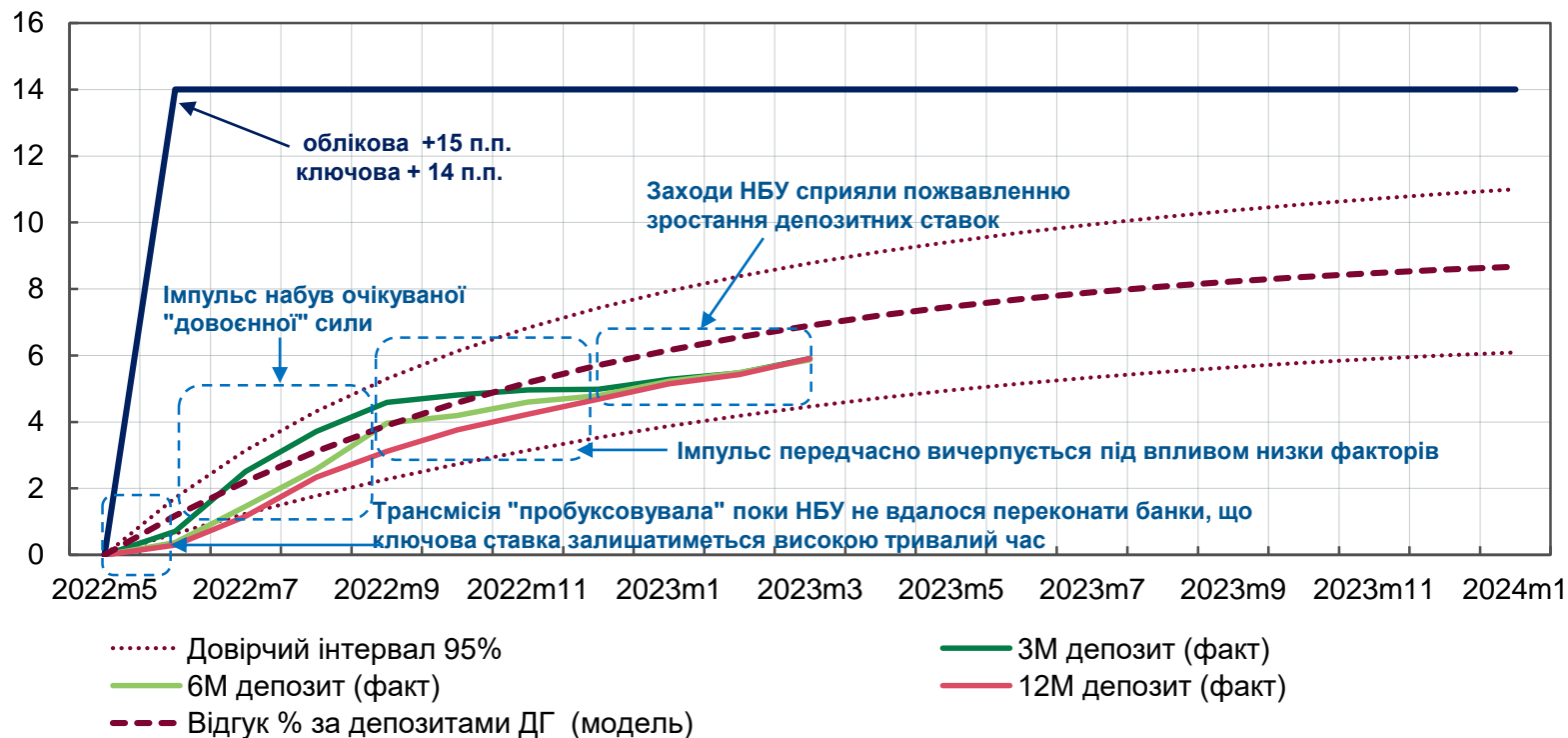
Формування передумов для поступового:

- пом'якшення валютних обмежень
- нормалізації валютно-курсової політики
- повернення до інфляційного таргетування

Завдяки попереднім заходам НБУ зростання депозитних ставок прискорилося...

Очікувані та фактичні зміни Українського індексу ставок за роздрібними депозитами, п.п.

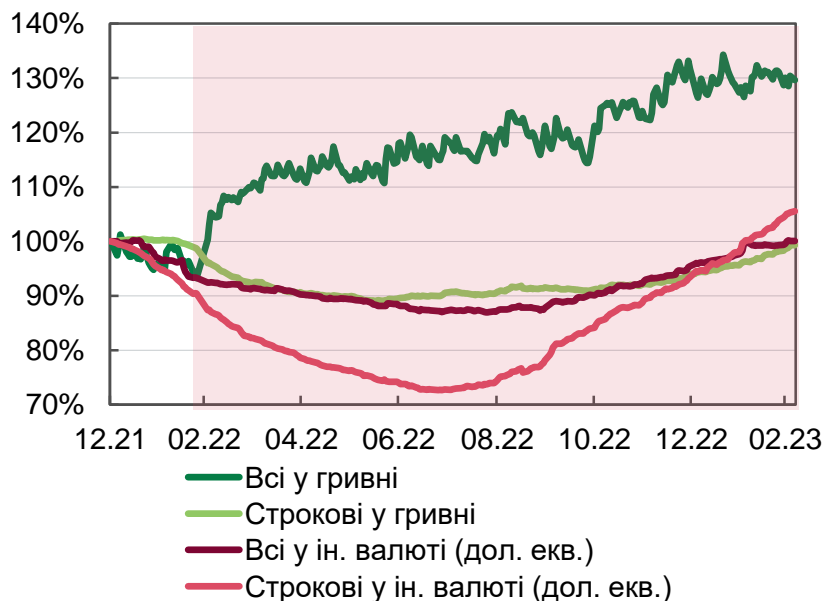

Джерело: НБУ.

- **Зростання ставок за строковими депозитами здатне зацікавити ДГ**, що дозволяє банкам, які найбільш активно включилися в конкурентну боротьбу, покращити свої позиції на ринку депозитів
- Відгук ставок за строковими гривневими депозитами ДГ, зважених на обсяги **нових залучень** під такі ставки, посилюється і перевищує відгук Українського індексу ставок за депозитами фізичних осіб (зважування не застосовується) → тобто зростає частка строкових коштів, які залучаються за все вищими депозитними ставками

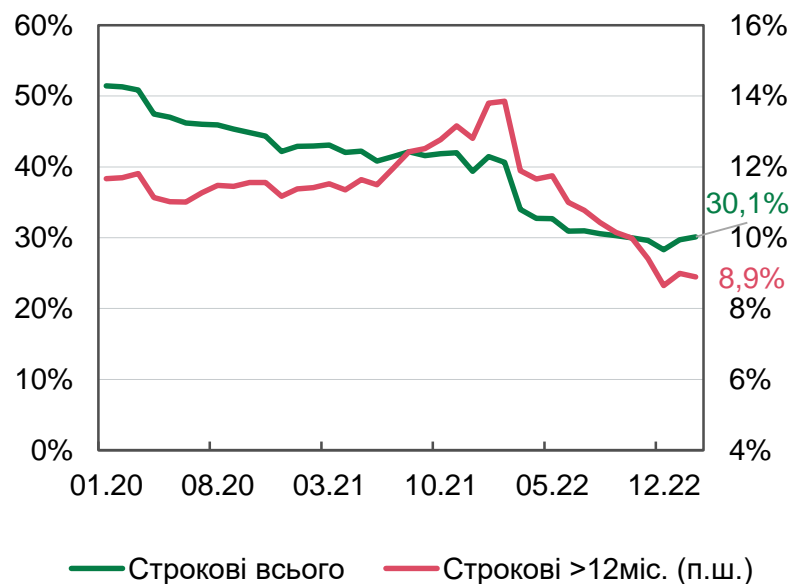
...водночас строкові вклади населення у гривні і надалі зростають більш повільно, ніж кошти до запитання

Кошти фізичних осіб, 31.12.2021 = 100%

Джерело: НБУ, щоденні дані, кошти фізичних осіб включають ощадні сертифікати, у банках, платоспроможних на 01.03.23.

Частка строкових депозитів в загальному обсязі гривневих депозитів ДГ (залишки), %

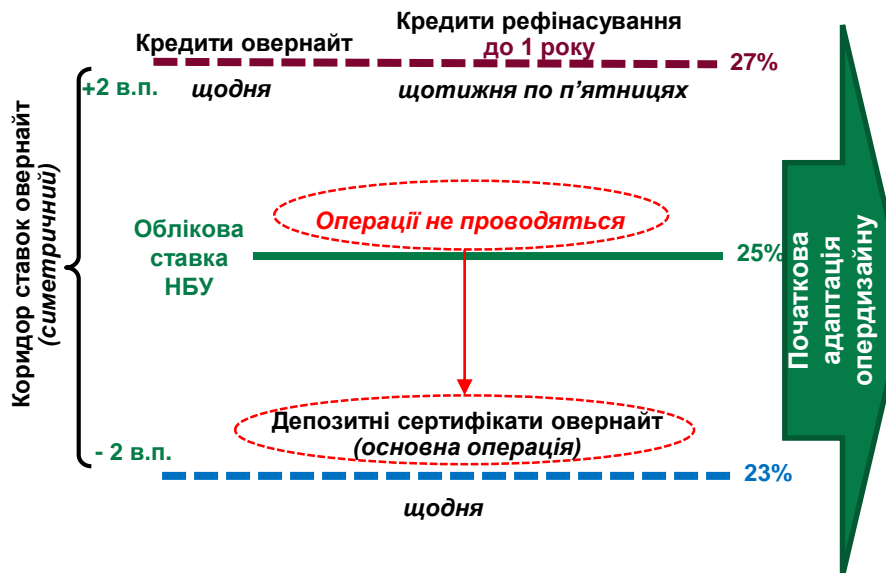

Джерело: НБУ.

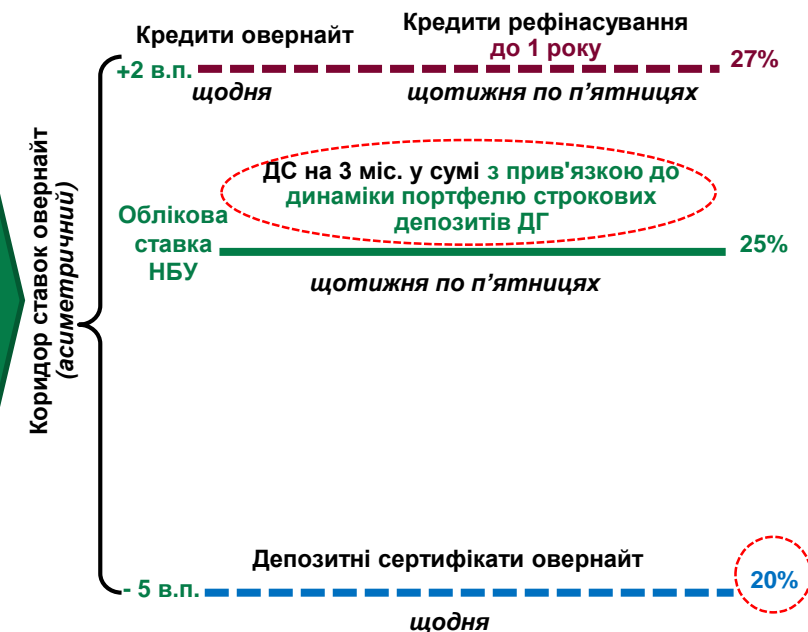
- У відповідь на зростання ставок **частка строкових депозитів** в загальному обсязі нових залучень (**в оборотах**) гривневих депозитів ДГ **перевищила довосний рівень (~81%)**
- Обсяг строкових вкладів населення у гривні зростає з липня – найшвидше наприкінці 2022 року
- Водночас, **частка строкових гривневих депозитів населення** у депозитних портфелях банків (**у залишках**) залишається **низькою (~30%)**, оскільки:
  - ставки за строковими депозитами найбільших банків залишаються недостатньо привабливими, враховуючи поточний та очікуваний рівні інфляції→ строкові депозити після погашення осідають на поточних рахунках
  - премія за строковість у ставках є недостатньою з огляду на посилення переваг ліквідності та мотивів перестороги у воєнний час

Новий операційний дизайн МП – тимчасовий захід для забезпечення привабливості строкових гривневих депозитів

Поточний операційний дизайн МП (з 03.06.22)

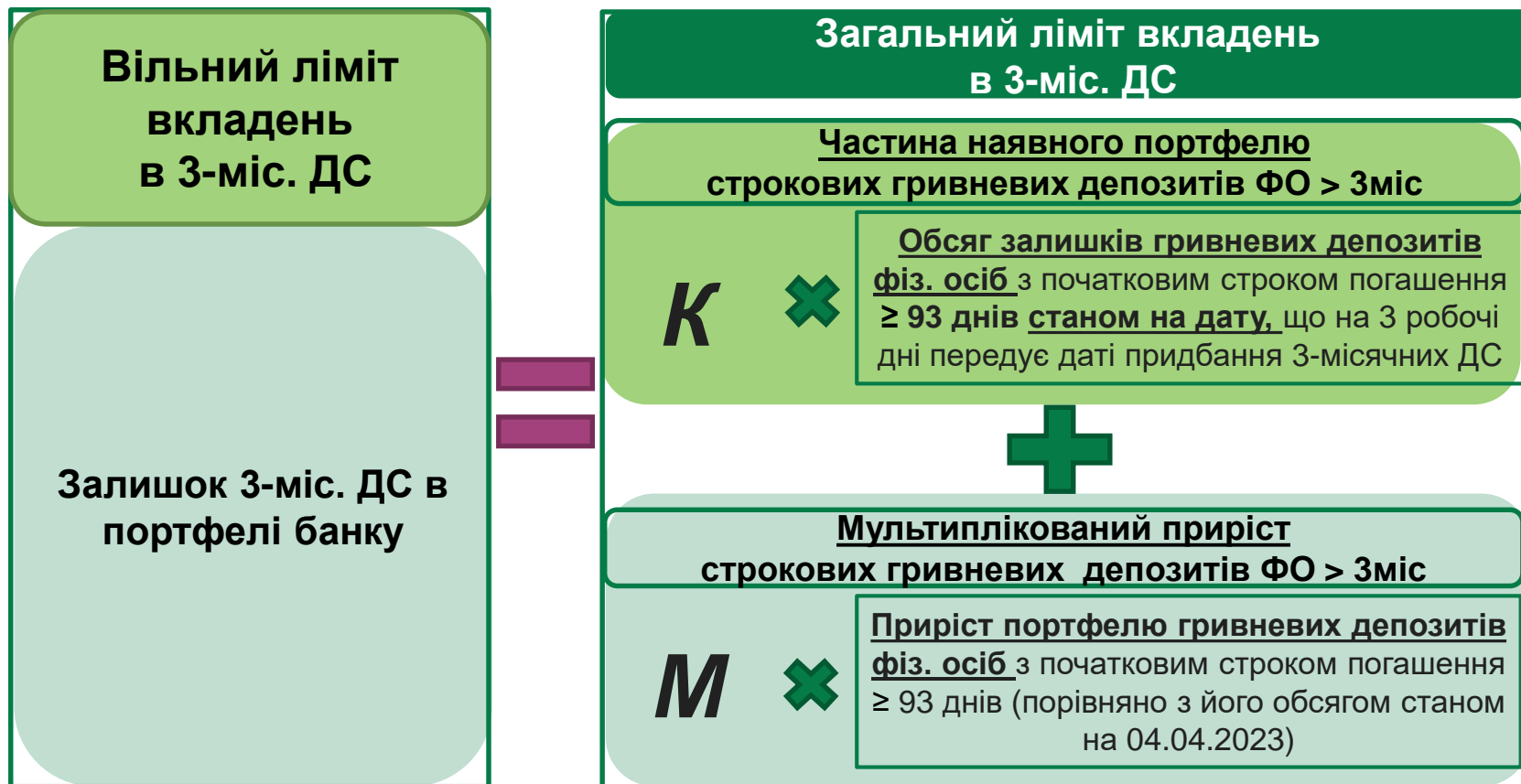

Новий операційний дизайн МП (з 07.04.23)

- На початковому етапі адаптації операційного дизайну МП (з 07.04.23):
  - **запроваджуються довгострокові депозитні сертифікати (3-місячні)** під облікову ставку (фіксовану на строк ДС) з обмеженим допуском з прив'язкою лімітів вкладень в такі ДС до динаміки портфелю гривневих депозитів ДГ терміном від 3х місяців
  - **розширюється нижня межа коридору процентних ставок НБУ** для збільшення диференціації ставок за довгостроковими ДС (25%) та ДС овернайт (20%)
- Тимчасово (принаймні до квітня 2024 року) планується зберегти можливість придбання банками 3-місячних ДС для уникнення небажаних шоків для банків та забезпечення поступовості згортання цього інструменту
- У міру нормалізації роботи економіки планується повернутися до традиційного формату операційного дизайну МП (симетричний коридор процентних ставок ± 2 в.п. від облікової ставки, 2-тижневі ДС під облікову ставку як основна операція)

Банки зможуть подавати заявки на придбання 3-міс. ДС в НБУ та/або на МБКР в межах динамічного ліміту

Примітки:

- **K** – частка обсягу залишків гривневих строкових коштів фіз. осіб у національній валюті з початковим строком погашення ≥ 93 днів, що **встановлюється рішенням Правління Національного банку**
- **M** – мультиплікатор, що **встановлюються рішенням Правління Національного банку**

Новий операційний дизайн сприятиме посиленню конкуренції банків за строкові кошти вкладників

Стимули для залучення банками строкових депозитів населення

Розширення (+2 в.п.) простору для подальшого підвищення депозитних ставок (3-міс ДС розміщуватимуться під облікову ставку – 25%, тоді як наразі ставка за ДС ОН становить 23%)

Більша диференціація ставок за ДС різної строковості (3-міс ДС під 25% vs ДС овернайт під 20%)

Завдяки мультиплікатору банки зможуть компенсувати різницю у вартості фондування строковими депозитами та коштами з поточних рахунків

Розміщення в 3-міс. ДС частини наявного портфелю строкових депозитів дозволить компенсувати частину процентних витрат від роловеру залишків строкових депозитів за новими підвищеними ставками

Вплив на діяльність банків

Частині банків буде вигідно активізувати роботу з вкладниками та посилити маркетингові зусилля, а також і далі підвищувати ставки за строковими депозитами в гривні

Ще частина банків буде вимушена слідувати за ринком аби зберегти ліквідність та не втратити клієнтів, яких потім завжди складно і дорого повертати

Для тих банків, які продовжать розміщувати вільну ліквідність тільки в ДС овернайт, такі операції генеруватиме нижчі доходи як через зміни в операційному дизайні, так і внаслідок оновлення розрахунку ОР

Новий операційний дизайн посилить дієвість облікової ставки та додасть стимулів для залучення строкових депозитів

Запровадження неконвенційного операційного дизайну

25% облікова

25% 3-місячні ДС з прив'язкою обсягів до динаміки гривневих депозитів ДГ строком > 3 міс

20% ДС овернайт

ЗАВДАННЯ

"Зв'язування" коштів з поточних рахунків населення у строкових депозитах + збереження контролю за короткостроковою ставкою

ПЕРЕВАГИ

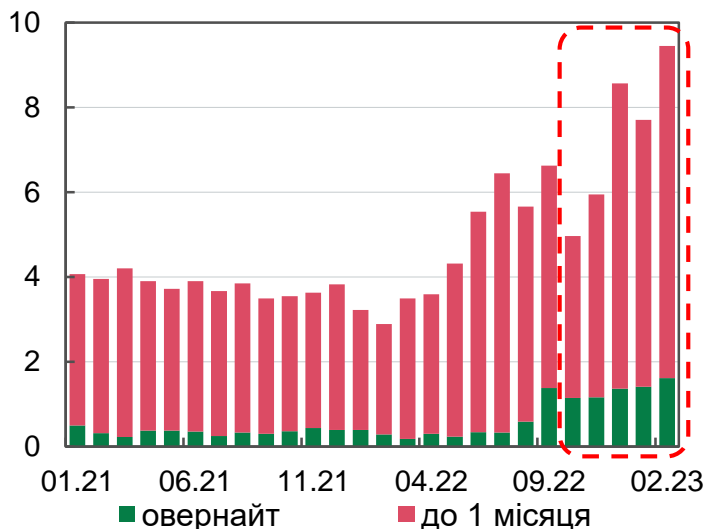
- + додаткові стимули для залучення строкових депозитів без суттєвої зміни монетарних умов
- + посиленню захисту гривневих заощаджень громадян від інфляції
- + посиленню дієвості облікової ставки як монетарного інструменту
- + формування культури заощаджень у гривні
- + удосконалення процентних та маркетингових політик, а також бізнес-процесів банків
- + покращення строкової структури фондування банків
- + ймовірність [пожвавлення МБКР](#)

НЕДОЛІКИ

- складність операційного дизайну → комунікаційні виклики
- ризики ["першопрходця"](#)
- стимули можуть виявитися недостатніми в умовах високого профіциту ліквідності, неконкурентних переваг окремих банків та мотивів перестороги населення

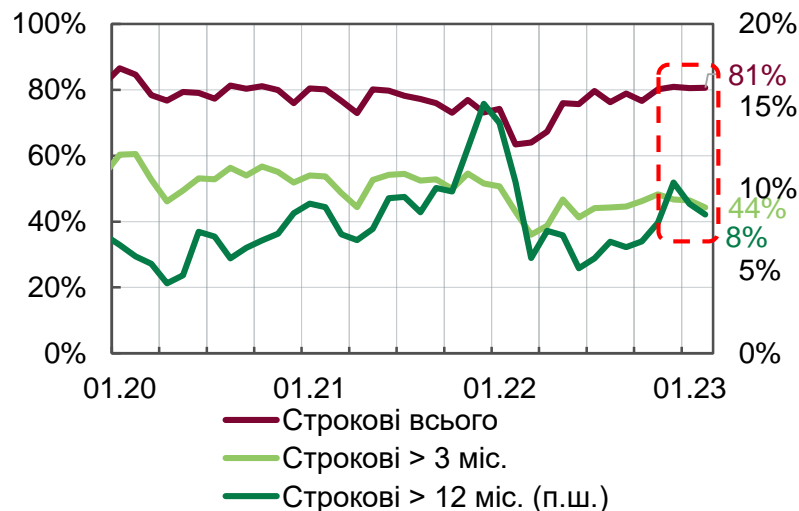
Калібрування механізму розрахунку ОР необхідне для збереження дієвості цього монетарного інструменту

Залучення нових гривневих депозитів домогосподарств на строк до місяця, млрд грн

Джерело: НБУ.

Частка строкових депозитів в загальному обсязі нових гривневих депозитів ДГ (обороті) %

Джерело: НБУ.

- Ультракороткострокові інструменти для заощаджень природньо користуються підвищеним попитом з боку населення через посилення переваг ліквідності та мотивів перестороги під час війни. У свою чергу, банки зацікавлені у залученні таких квазі-строкових депозитів для дешевого "подовження" бази фіндування
- Додаткові стимули активізації залучення саме таких депозитів з'явилися після підвищення нормативів ОР: ультракороткі депозити ДГ (до місяця і навіть овернайт) класифікуються як строкові, що дозволяє формувати за ними ОР за низькими нормативами (0% в національній валюті, 10% в іноземних валютах)
- **Необхідне калібрування механізму розрахунку ОР за коштами ДГ таким чином, щоб норматив ОР за строковими коштами застосовувався лише до депозитів строком від 3 місяців це:**
  - ускладнить оптимізацію ОР через квазістрокові депозити (овернайт, 7-14 днів) → дозволить зберегти стимули для посилення конкуренції банків за строкові вклади
  - сприятиме зниженню профіциту ліквідності

Новий операційний дизайн МП: питання до обговорення

Будь ласка, висловіть свою думку з наступних питань:

- ✓ *Які зміни у ринковій поведінці банків можуть бути зумовлені анонсованими новаціями в операційному дизайні та механізмі розрахунку ОР?*
- ✓ *Якою, на ваш погляд, буде подальша динаміка ставок та обсягів строкових гривневих депозитів населення протягом 2023 року?*
- ✓ *Якими мають бути параметри (частка портфелю та мультиплікатор) вкладень в довгострокові депозитні сертифікати для формування інтересу банків до посилення конкуренції за строкові депозити населення?*
- ✓ *Які додаткові заходи НБУ можуть сприяти посиленню цінової та нецінової конкуренції банків за строкові депозити населення?*

УУ/ОУУ/

Додатки

Заходи НБУ в цілому корелюють зі світовим досвідом МП в умовах значного структурного профіциту ліквідності

Країна	ІСЦ, % р/р		Ключова ставка		↑ Нормативів ОР	Боргові інструменти ЦБ
	макс. у 2022 р.	на кінець 2023 р. *	зміна, б.п.**	поточна, %		
Єгипет***	21.3	9.2	+800	16.75	✓	✓
Гана	54.1	17.5	+1350	28.00	✓	✓
Албанія	8.3	3.3	+250	3.00		
Польща	17.9	9.0	+500	6.75	✓	
Румунія	16.8	7.7	+525	7.00		
Угорщина	24.5	6.7	+1060	13.00	✓	✓
Чехія	18.0	4.0	+325	7.00		
Сербія	15.1	6.0	+475	5.75		
Грузія	13.9	3.8	+50	11.00		✓
Молдова	34.6	8.0	+900	14.00	✓	
Індонезія	6.0	3.3	+225	5.75	✓	✓
Індія	7.8	4.9	+250	6.50	✓	
ПАР	7.8	4.5	+350	7.25		✓
Колумбія	13.1	6.0	+975	12.75		
Чилі	14.1	6.2	+725	11.25		✓

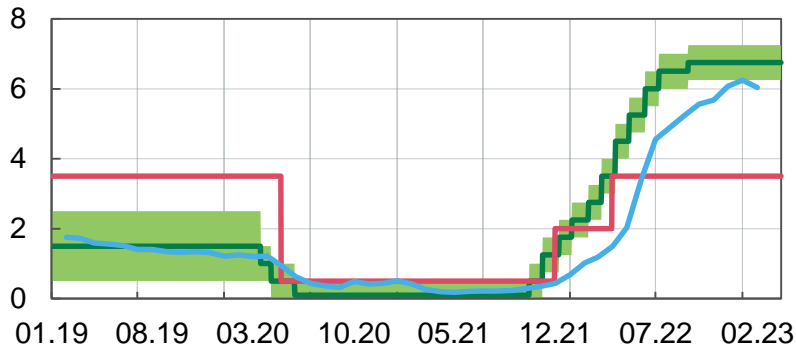
* IMF WEO, жовтень 2022. ** Сумарне підвищення у 2022 році. *** ЦБ у процесі переходу до IT (AREAER, 2021).

- На посилення інфляційного тиску ЦБ ЕМ відреагували підвищенням ключових ставок
- Додатково для підвищення ефективності трансмісійного механізму монетарної трансмісії окремі ЦБ ЕМ абсорбували ліквідність банківської системи підвищенням нормативів обов'язкових резервів та емісією власних боргових інструментів, у т.ч. середньострокових

ЦБ Польщі та Молдови у 2022 році продовжили цикл підвищення ключової ставки та збільшили нормативи ОР

Ключова ставка, коридор процентних ставок, ставки за строковими депозитами домогосподарств (ДГ) в національній валюті (НВ) та резервні вимоги, %

Польща

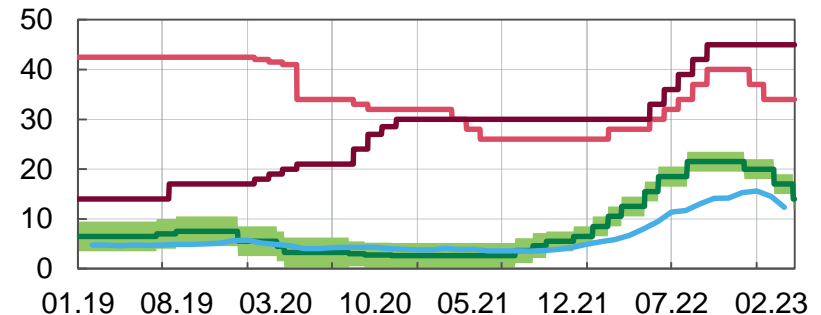
01.19 08.19 03.20 10.20 05.21 12.21 07.22 02.23

Deposit rate

- Ключова ставка
- Норматив ОР
- Ставки за новими строковими депозитами ДГ у НВ

Джерело: офіційні сторінки ЦБ.

Молдова

01.19 08.19 03.20 10.20 05.21 12.21 07.22 02.23

- Коридор процентних ставок овернайт
- Ключова ставка
- Норматив ОР за коштами в нац. і неконверт. валюті
- Норматив ОР за коштами в ІВ
- Ставки за новими строковими депозитами ДГ у НВ

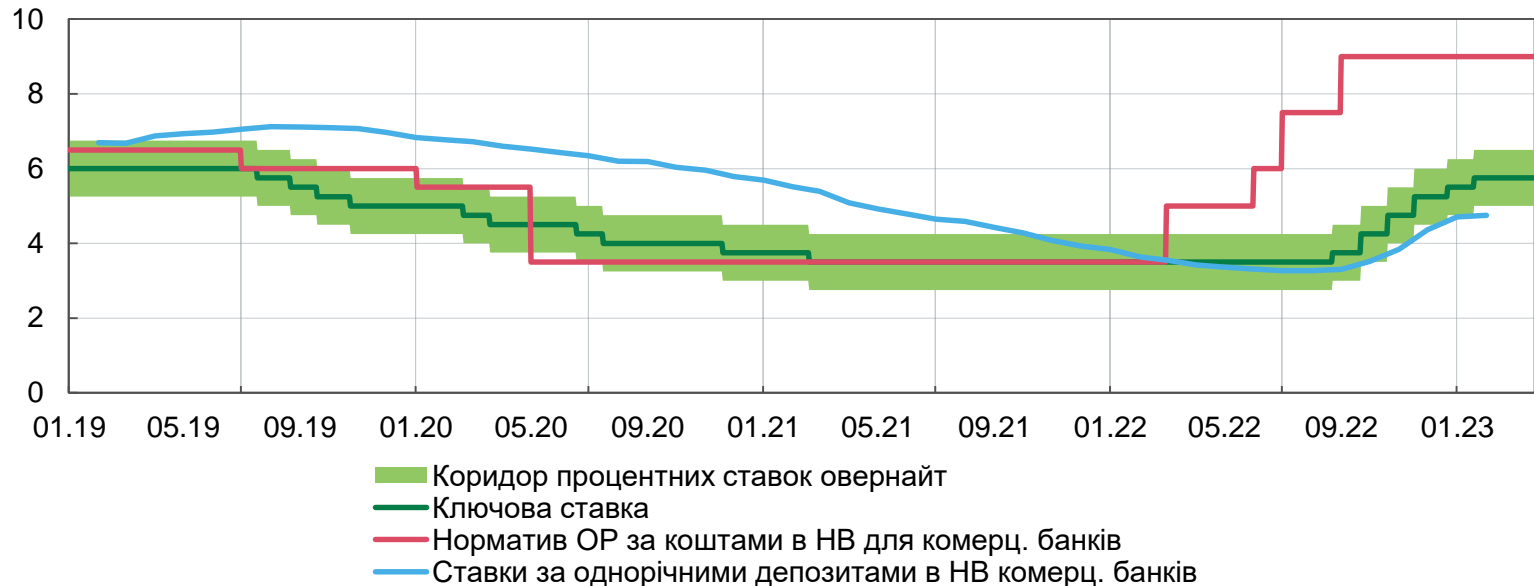
Слайд 14

- У 2022 році ЦБ Польщі підвищив ключову ставку на 500 б.п. до 6.75% – найвищого з 2002 року рівня і на додаток підвищив норматив ОР – спочатку з 0.5% до 2%, а згодом – до 3.5% (станом на жовтень абсорбовано **~19% ліквідності БС***)
- ЦБ Молдови на тлі суттєвого інфляційного тиску (у жовтні зростання цін сягнуло піку 34.6% р/р) підвищив ключову ставку з 2.65% до 21.5% та посилив нормативи ОР: з 26% до 40% за коштами в національній валюті та з 30% до 45% за коштами у вільноконвертованій валюті

* - обсяг ліквідності в банківській системі розраховано як суму залишків на коррахунках банків у ЦБ та залишків за інструментами ЦБ з мобілізації ліквідності банків

Комбінація монетарних інструментів ЦБ Індонезії: підвищення ОР + операції з вилучення ліквідності + посилення МП

Індонезія: ключова ставка, коридор процентних ставок, ставки за однорічними депозитами в НВ та резервні вимоги, %

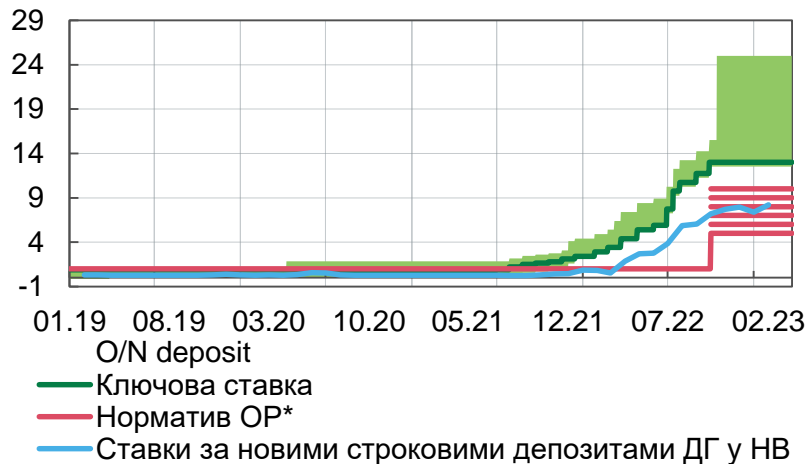
Слайд 14

Джерело: ЦБ Індонезії.

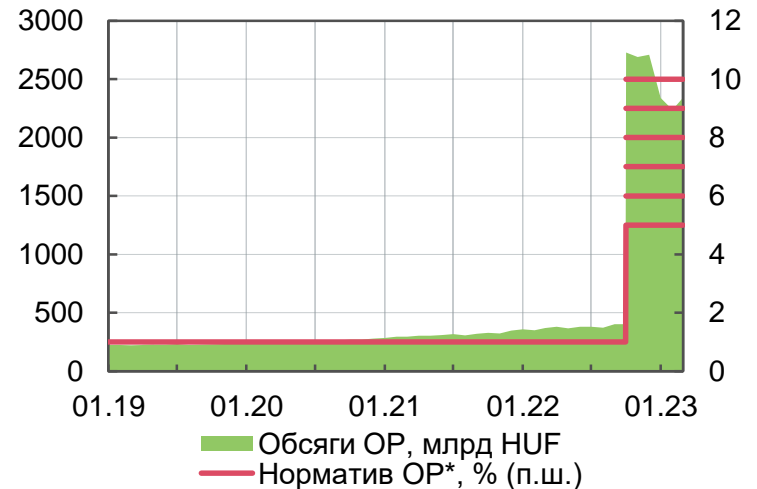
- У січні 2022 р. ЦБ перейшов до політики нормалізації ліквідності, поступово підвищуючи норматив ОР для комерційних банків з 3.5% до 9% – історичного максимуму (в березні-вересні було абсорбовано **~22% ліквідності БС**)
- Для додаткового зв'язування вільної ліквідності ЦБ запровадив операції із продажу державних облігацій зі свого портфеля та емісії власних боргових інструментів терміном від 1 до 12 місяців
- Із серпня ЦБ розпочав цикл підвищення ключової ставки, підвищивши її з 3.5% до 5.75%

ЦБ Угорщини підтримав монетарну трансмісію завдяки використанню широкого набору монетарних інструментів

Угорщина: ключова ставка, коридор процентних ставок, ставки за депозитами ДГ в НВ та норматив ОР, %

Угорщина: обсяги та норматив ОР

Слайд 14

* Банкам надається можливість щокварталу добровільно обирати норматив від обов'язкових 5% до 10%.

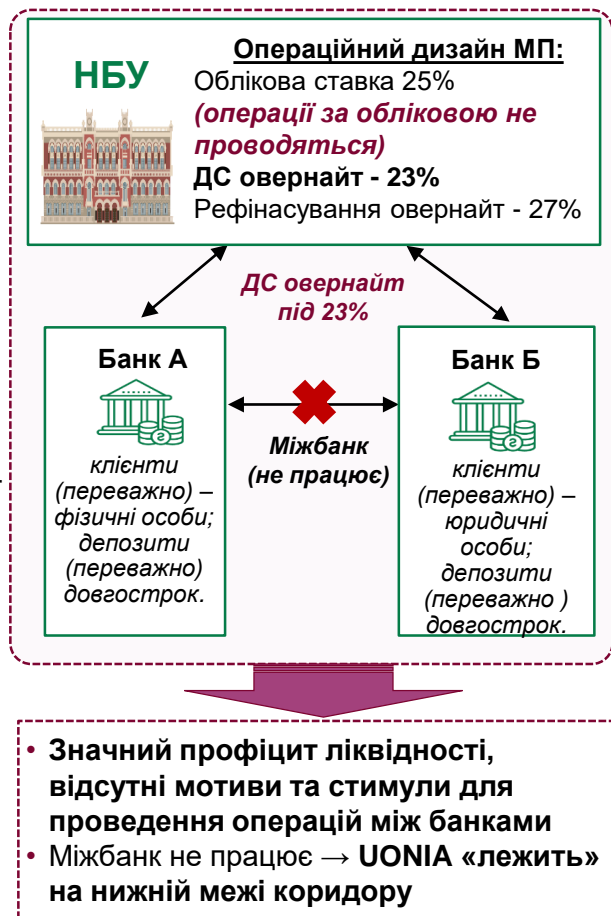
Джерело: офіційна сторінка ЦБ Угорщини.

Для посилення монетарної трансмісії та стримування інфляційного тиску ЦБ Угорщини:

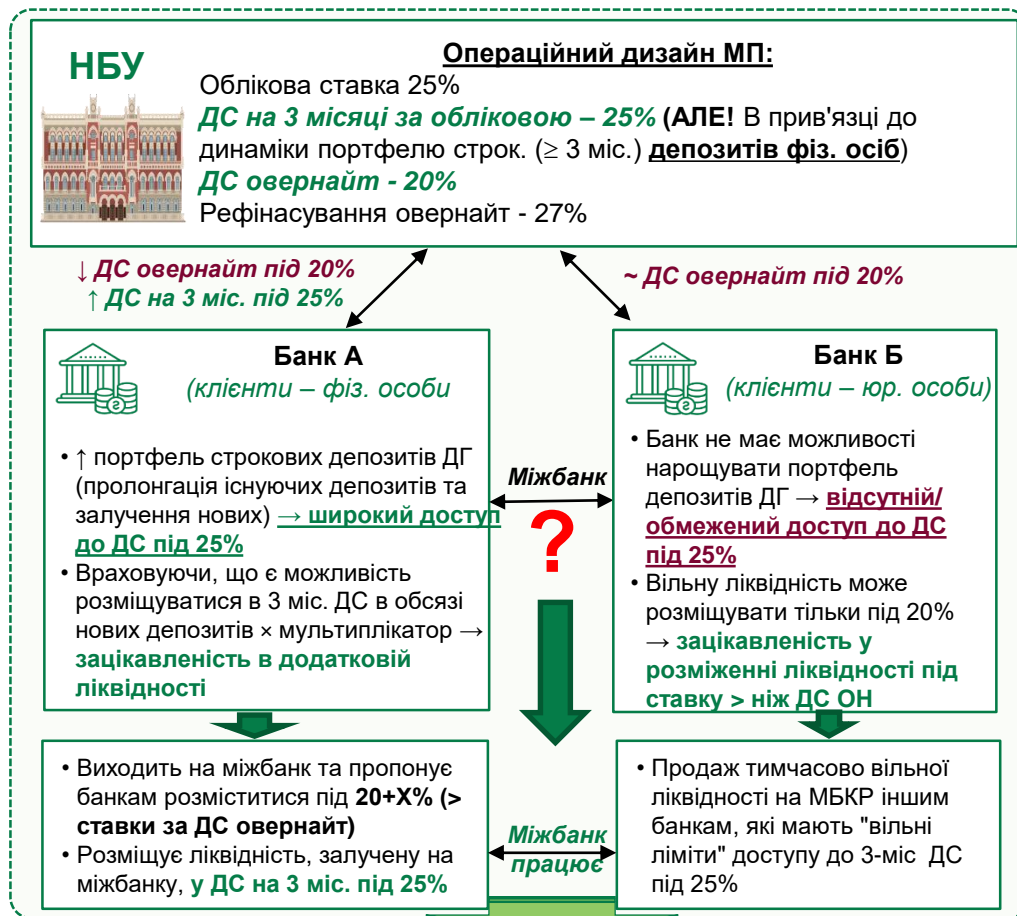
- з середини 2021 року підвищив ключову ставку з 0.6% до 13%
- ввів новий інструмент – нерегулярні 1-місячні дисконтні векселі, з жовтня 2022 року - регулярні (абсорбовано **~13% ліквідності БС** у грудні 2022 року)
- вилучав ліквідність на депозити в ЦБ з терміном до 6 місяців («зв'язано» **~20% ліквідності БС** у грудні 2022 року)
- запровадив депозитні тендери овернайт за ставкою 18%, які стали основним інструментом МП, а ставка за ними – де-факто ключовою
- підвищив норматив ОР з 1% до 5-10% («зв'язано» **~25% ліквідності БС** у грудні 2022 року)
- на початку 2023 року змінив параметри нарахування % на ОР та анонсував подальше підвищення ОР на 5 в.п. у квітні

Запропоновані зміни в операційному дизайні МП створюють передумови для поживавлення активності на міжбанківському ринку

ЯК Є ЗАРАЗ

ЩО ПРОПОНУЄТЬСЯ

- Профіцит ліквідності "зв'язується" на більший строк
- Активізується міжбанківський ринок → UONIA «відлипає» від нижньої межі коридору та виконує роль індикатора вартості ресурсів на МБКР
- Покращується трансмісія за рахунок використання ринкового інструменту

Слайд 14